

Національна академія педагогічних наук України
Інститут педагогічної освіти і освіти дорослих імені Івана Зязюна

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до виконання завдань самостійної роботи з дисципліни

«Кар’єрне зростання: особистісний вимір»

для здобувачів ступеня доктора філософії

на третьому (освітньо-науковому) рівні

вищої освіти у галузі **01 «Освіта, педагогіка»**

за спеціальністю **011 «Освітні, педагогічні науки»**

Тема 1. Концептуальна схема кар'єрного зростання на основі функціонування цілісної системи активностей особистості.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. Законспектувати підрозділ 2.2. «Концептуальна схема функціонування цілісної системи активностей особистості у кар'єрному зростанні як структурно-рівневому процесі її професійно-культурного розвитку» монографії О. Г. Кучерявого «Кар'єрне зростання: особистісний вимір».

Завдання 2. Довести, чому активність особистості у кар'єрному зростанні як система має три компоненти: інтелектуальна активність; афективна активність; комунікативна активність.

Завдання 3. Окресліть сукупність зовнішніх і внутрішніх суперечностей, які можуть бути притаманні Вам на фазі досягнення рівня базової професійної культури (другій фазі кар'єрного зростання).

Література

1. Гузій Н.В. Педагогічний професіоналізм: історико-методологічні та теоретичні аспекти: монографія / Н.В. Гузій. – К.: НАУ ім. М. Драгоманова, 2004. – 243 с.
2. Кучерявий О.Г. Кар'єрне зростання: особистісний вимір: монографія / О.Г. Кучерявий. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. – С. 179 – 200.
3. Семиченко В.А. Психологія особистості / В.А. Семиченко. – К.: «Магістр-S», 1999. – 168 с.

Методичні вказівки

При конспектуванні відповідного підрозділу книги слід особливу увагу звернути на формули, в яких втілюється акме-синергетична парадигма професійно-культурного розвитку особистості. Їх усвідомлення є умовою виконання двох подальших завдань.

Доведення структури системи активності особистості у кар'єрному зростанні вимагає опертя на цілісний та особистісно орієнтований методологічні підходи. Потрібні і знання основ психології творчості.

Тема 2. Принципи кар'єрного зростання

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. Дати відповідь на питання (письмово): «Чому принципи кар'єрного зростання є принципами не тільки саморегуляції, але й регуляції кар'єрного руху особистості?».

Завдання 2. Обґрунтувати тезу: ціннісно-сміслова наступність першої та другої фаз кар'єрного зростання закономірно залежить від наявності у ВНЗ стратегії й тактики забезпечення кар'єрного поступу майбутніх фахівців. Яку роль у кар'єрній політиці навчального закладу грає пошук і демонстрація ним професійно компетентних взірців кар'єрного руху і фахівців із базовою професійною культурою?

Завдання 3. Ознайомившись із характеристиками принципу конструктивізму кар'єрного зростання особистості та її освітнього й професійного середовищ, дайте власне робоче визначення поняття «конструктивна освіта дорослих».

Література

1. Кучерявий О.Г. Кар'єрне зростання: особистісний вимір: монографія / О.Г. Кучерявий. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. – С. 75 – 102.
2. Лотова И. П. Психолого-акмеологические основы профессиональной карьеры государственных служащих / И. П. Лотова. – М.: МГСУ, 2001. – 285 с.
3. Професійна педагогічна освіта: акме-синергетичний підхід: монографія / за ред. О. А. Дубасенюк. – Житомир: Вид-ви ЖДУ ім. І. Франка, 2011. – 389 с.

Методичні вказівки

Щоб розв'язати перше завдання, треба згадати про чинники кар'єрного поступу особистості, вітальні (природні) й аксіологічні складники цього феномену, а також функції, які виконують принципи.

Успішне вирішення другого завдання – похідна від з'ясування особливостей першої й другої фаз кар'єрного руху, визначення потенційних можливостей ВНЗ для організації цього індивідуалізованого процесу ще в освітньому середовищі.

Визначення «конструктивна освіта дорослих» бажано було й дати в різних вимірах – аксіологічному, онтологічному, гносеологічному і логічному. Зразок – визначення у монографії «Кар'єрне зростання: особистісний вимір» конструктивної вищої освіти (див. С.98 – 99). Проте

треба звернути увагу на різні характеристики освітнього і професійного буття.

Тема 3. Кар'єрне зростання в особистісно-діяльнісному вимірі: практична самооцінка власних координат професійно-культурного розвитку.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. З метою якісної підготовки до практичного заняття на самоцінному рівні оволодіти методикою розвитку адекватної самооцінки (див. Кучерявий О. Г. Професійне самовиховання у вищій школі: навч. Посіб. – К.: Освіта України, 2010. – 208 с.).

Завдання 2. Розробити проект власних координат професійно-культурного розвитку (сукупності бажаних системних і професійно-функціональних якостей).

Завдання 3. Самооцінити у першому наближенні рівень сформованості у себе системних і функціональних професійних якостей. Результати зафіксувати у самоцінному листі.

Література

1. Бурлачук Л.Ф. Психодіагностика личности / Л. Ф. Бурлачук. – К.: Здоровье, 1989. – 168 с.
2. Кучерявий О. Г. Професійне самовиховання у вищій школі: навч. посіб. – К.: Освіта України, 2010. – 208 с.
3. Кучерявий О.Г. Кар'єрне зростання: особистісний вимір: монографія / О.Г. Кучерявий. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. – С. 153 – 154.
4. Моргун В. Ф. Основи психологічної діагностики: навч. посібник для студентів вищих навч. закладів / В. Ф. Моргун, І. Г. Тітов. – К.: Слово, 2009. – 464 с.

Методичні вказівки

Треба пам'ятати, що в літературі існує багато методик самооцінки особистісних якостей. Однак тільки ті з них відповідають потребам кар'єрного зростання особистості, які містять елементи експертної оцінки. Без експертних оцінок надійність результатів самооцінювання є низькою. Тільки за наслідками порівняння власної самооцінки конкретної якості з її оцінками експертами людина усвідомлює потребу в самовдосконаленні, зокрема, в професійному.

Щоб розробити проект сукупності бажаних для кар'єрного зростання якостей (системних і функціональних), слід усвідомити суперечності між ідеальним і реальним образами «Я» як професіонала чи науковця. Отже, перший методично правильний крок – пошук і фіксація некомпетентностей, а системних якостей професійно-культурного й акмеологічного планів, значущих для кар'єрного зростання впродовж життя. І от сформованість саме цих якостей треба самооцінити (в рекомендованій літературі є зразки організації цієї інтелектуальної процедури), тобто зробити другий крок. Коефіцієнти адекватності отриманих результатів самооцінювання будуть з'ясовані лише на практичному занятті (за умови наявності експертів, які добре знають афективні, інтелектуальні й інші можливості автора конкретного проекту власних координат професійно-культурного розвитку).

Тема 4. Самотворчий характер та специфічність кар'єрного руху як похідна від вимог до фахівців різних типів професій.

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. Підготувати презентацію одного з варіантів власного виступу на методичному семінарі. *Тема виступу (варіант №1):* «Планування, організація та стимулювання самоосвітніх дій суб'єктом кар'єрного зростання». *Тема виступу (варіант №2):* «Планування, організація та стимулювання самовиховних дій суб'єктом кар'єрного зростання».

Завдання 2. Написати тези наукової доповіді за темою: «Специфічність кар'єрного зростання представників соціономічних професій».

Завдання 3. Законспектувати (вид конспекту-тези) підрозділ 3.1.2. книги «Кар'єрне зростання: особистісний вимір «Природний чинник специфічності кар'єрного зростання особистості».

Література

1. Кучерявий О.Г. Кар'єрне зростання: особистісний вимір: монографія / О.Г. Кучерявий. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. – С. 103 – 178.
2. Якунина Ю. Е. Совместная деятельность субъекта и потребителя труда в социономических профессиях / Ю. Е. Якунина; [под ред. В. П. Серкина] // Ученые записки кафедры психологи СМУ. Вып.4. – Магадан: Кордис, 2003. – С. 151 – 161.
3. Сисоєва С.О. Основи педагогічної творчості: підручник / С.О. Сисоєва. – К.: «Міленіум», 2006. – 344 с.

Методичні вказівки

Перед тим, як виконувати завдання, необхідно усвідомити залежність між специфічністю кар'єрного руху і вимогами до фахівця різних типів професій (с. 103 – 107 відповідної монографії). Завдання не охоплюють такі типи професій, як «людина – машина», «людина – художній образ» і «людина – знаковий образ». Проте перед їх розв'язанням слід розібратися в особливостях технічного, художнього і знакового чинників специфічності кар'єрного зростання особистості: підвищення компетентності у цій сфері є умовою формування культури власного професійного розвитку.

Розробка презентації виступу «Планування, організація та стимулювання самотворчих професійних дій» повинна базуватися на змісті матеріалу, пов'язаного з самотворчим (самоосвітнім, самовиховним) характером самобутнього професійного та професійно-культурного розвитку особистості. Тобто передусім бажано підвищити теоретичні і методичні рівні своєї самотворчої підготовленості.

Тема 5. Формування мотивації кар'єрних досягнень: аспект усвідомлення слухачами спрямованості власної відповідної мотивації

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. У цілях підготовки до практичного заняття за відповідною темою придумайте власні формули-настанови на об'єктивну, оптимально емоційно насичену самооцінку результатів аналізу змодельованих професійних ситуацій (або реальних задач професійного буття).

Завдання 2. Користуючись працями психологів (зокрема, О. М. Леонтьєва) і психологічним словником, з'ясуйте, що слід розуміти під особистісним сенсом певної діяльності. За результатами самоаналізу зафіксуйте на папері висновок: «Що Ви розумієте під особистісним смислом власних кар'єрних досягнень?».

Завдання 3. Обґрунтуйте положення: існує залежність між рівнем мотивації кар'єрних досягнень особистості та рівнем адекватності її самооцінки.

Література

1. Выготский Л. С. Педагогическая психология / Л. С. Выготский; [под. ред. В. В. Давыдова]. – М.: Педагогика, 1991. – 478 с.
2. Кучерявий О.Г. Кар'єрне зростання: особистісний вимір: монографія / О.Г. Кучерявий. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. – С. 103 – 178.

3. Леонтьев А. Н. К теории развития психики ребенка / А. Н. Леонтьев. – Избр. Психол. произведения: в 2-х т. – Т. 1. – М.: Педагогика, 1983. – С. 281 – 303.

Методичні вказівки

Педагогічні ситуації і задачі можна знайти у збірниках педагогічних задач (автори: Л. І. Кондрашова, О. А. Дубасенюк та ін.). Для розв'язання першого завдання корисним буде ознайомитися і зі змістом книги «Моделирование педагогических ситуаций: проблемы повышения качества и эффективности общепедагогической подготовки учителя» / под. ред. Ю. Н. Кулюткина, Г. С. Сухобской. – М.: Педагогика, 1981. – 120 с.

Успішність вирішення другого завдання знаходиться в залежності від ступеня оволодіння процедурою самоаналізу, наявності сформованості компетентності в питаннях формування мотивів кар'єрного руху на підґрунті знань про його цільові орієнтири як особистісні цінності, місце і роль особистісного сенсу в цьому процесі. Слід продуктивно попрацювати з рекомендованою літературою.

Розв'язуючи третє завдання, спочатку треба визначитися, який характер має залежність між рівнями адекватності самооцінки особистості й мотивації кар'єрного руху – прямий чи опосередкований. Важливо пам'ятати, що йдеться про самооцінку складників образу «Я – суб'єкт професійно-культурного розвитку».

Тема 6. Структура і зміст кар'єрограми в особистісному вимірі та її розробка

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. З'ясувати, що повинна передбачити система управління кар'єрою кадрів корпорації (організації), щоб її працівники самостійно й усвідомлено розробляли кар'єрограми в особистісному вимірі.

Завдання 2. Готуючись до практичної роботи, глибоко вивчіть зразок кар'єрограми як ідеального образу-еталону майбутньої кар'єри (варіант відповідної кар'єрограми знаходиться в книзі «Кар'єрне зростання: особистісний вимір»).

Завдання 3. Визначте, за якими критеріями розробляється типологія індивідуальних проектів професійної кар'єри.

Література

1. Кучерявий О.Г. Кар'єрне зростання: особистісний вимір: монографія / О.Г. Кучерявий. – К.: Видавничий Дім «Слово», 2015. – С. 160 – 175.
2. Лотова И. П. Профессиональная карьера государственных служащих / И. П. Лотова. – М.: МГСУ, 2000. – 130 с.
3. Лукашевич Н. П. Самоменеджмент. Теория и практика / Н. П. Лукашевич. – К.: Нина-центр, 2007. – 344 с.
4. Чарнецький К. Психологія професійного розвитку особистості: автореф. ... докт. псих. наук: 19.00.07 – педагогічна психологія / К. Чарнецький. – К., 1999. – 48 с.

Методичні вказівки

Якісне вирішення першого завдання – передусім похідна від усвідомлення результатів аналізу карти узгодження корпоративних стандартів розвитку з системою управління кар'єрою працівників.

Особливо необхідним є знайомство й з зразками узагальнених схем службово-посадового та професійного зростання працівника та етапів розвитку кар'єри фахівця.

У японському й американському досвідах створення кар'єрограми працівників корпорації переважають кар'єрограми, що віддзеркалюють рух фахівця лише по посадовим щаблям.

Ось чому в контексті забезпечення професійного розвитку особистості для розв'язання другого завдання більш значущим є приклад кар'єрограми еталонного типу, що наведений у роботі Т. Базарова «Управління персоналом організації».

Перед тим, як здійснити пошук критеріїв типології індивідуальних проектів професійної кар'єри, треба розібратися в специфіці категорії «професіоналізм особистості» й «професіоналізм діяльності», підходах до розробки завдань-самозабов'язань перспективного й локального характерів. Наступний крок – аналіз наведених у рекомендованій монографії характеристик змісту типів індивідуальних професіограм – ідеального, ґрунтового, достатнього, імітаційного, обмежено достатнього і недостатнього.

Тема 7. Методи професійної творчості та їх використання у цілях реалізації кар'єрограм

Завдання для самостійної роботи

Завдання 1. Підготувати презентацію теоретичних надбань Житомирської науково-педагогічної школи щодо визначення структури готовності особистості до інноваційної діяльності.

Завдання 2. Законспектувати статтю С. О. Сисоєвої «Педагогічна творчість учителя: визначення, теоретична модель, функції підготовки» (С.О. Сисоєва // Педагогіка і психологія. – 1998. – №2. – С. 161 – 172).

Завдання 3. Визначити специфічні характеристики таких методів самостимулювання інтуїції, як способи релаксації, медитації і гіпнозу.

Література

1. Дубасенюк О. А. Професійно-педагогічна освіта: методологія, теорія, практика: монографія / О. А. Дубасенюк. – Т.1. – Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2015. – С.87 –96.
2. Сисоєва С.О. Педагогічна творчість учителя: визначення, теоретична модель, функції підготовки / С.О. Сисоєва // Педагогіка і психологія. – 1998. – №2. – С. 161 – 172.
3. Шейнов В. П. Как управлять собой / В. П. Шейнов. – 2-е изд. – Минск: Харвест, 2008. – С. 290 – 304.

Методичні вказівки

У рекомендованій до опрацювання книзі О. А. Дубасенюк цілий параграф присвячено історії, здобуткам і перспективам Житомирської науково-педагогічної школи. Бажано ознайомитися зі змістом цього – шостого – параграфу ще перед розв'язанням першого завдання (необхідна інформація для цього знаходиться на сторінках, що не входять до параграфу 1.6.).

Сисоєва С. О. виклала основи педагогічної творчості не тільки в статтях, але й в монографії, якою є сенс зацікавитися.

У рекомендованій до конспектування статті відбито квінтесенцію її власної версії поняттєво–категоріального апарату теорії педагогічної творчості та результати проведеного дослідження.

У книзі В. П. Шейнова «Як управляти собою, крім методів медитації, гіпнозу й релаксації», можна знайти й інші методи самостимулювання інтуїції, зокрема, метод письмової фіксації і аналізу сновидінь.